

Handläggare: Ariane Andersson
Telefon: 08-508 20 065
Handläggare: Anders Lindström
Telefon: 08-508 20 060

MEDBORGARFÖRSLAG

FÖRSLAG TILL BESLUT

Vantörs stadsdelsnämnd godkänner redovisningen av försöket med medborgarförslag, i förvaltningens tjänsteutlåtande daterat 2006-04-24.

Monika Viklander
Stadsdelsdirektör

Anders Lindström
Avdelningschef

SAMMANFATTNING

Vid stadsdelsnämndens sammanträde i september år 2004 beslutade nämnden att medborgarförslag skulle införas på försök under perioden 2004-12-01 till och med 2006-05-31. Under denna period har elva medborgarförslag kommit in. Inget av dessa förslag har behandlats av stadsdelsnämnden eftersom förslagen inte har gällt nämndens ansvarsområden. Förvaltningen föreslår att möjligheten att lämna medborgarförslag inte införs permanent förrän det finns gemensamma rutiner för medborgarförslag inom staden. Fram till det finns det flera andra möjligheter för medborgarna att föra fram sina synpunkter och förslag till stadsdelsnämnden och till stadsdelsförvaltningen.

ÄRENDETS BEREDNING

Ärendet har beretts inom strategi- och planeringsavdelningen.

BAKGRUND

Behovet av att öka medborgarnas möjligheter till delaktighet har tagits upp såväl i den demokratiplan som stadsdelsnämnden antog i december år 2003 som i Program för Vantör 2003-2006 som nämnden beslutade om under samma år. Enligt demokratiplanen är medborgarförslag ett av utvecklingsområdena för att öka möjligheterna till inflytande.

Vid sammanträdet den 23 september år 2004 beslutade nämnden att medborgarförslag skulle införas på prov under perioden 2004-12-01 till och med 2006-05-31. Inför försöksperiodens utgång ska försöket enligt nämndens beslut utvärderas med avseende på medborgarnas delaktighet i beslutsfattandet ställt i relation till kostnader för förvaltningen för arbetsinsatser, med mera. Före utgången av försöksperioden den 31 maj år 2006 ska stadsdelsnämnden ta ställning till om försöket ska permanenteras eller upphöra.

I detta tjänsteutlåtande presenterar förvaltningen sin utvärdering och lämnar förslag på fortsatt hantering.

FÖRSÖKET MED MEDBORGARFÖRSLAG I VANTÖR

Rutin för medborgarförslag i Vantör

Nämndens beslut omfattade en rutin för hur medborgarförslagen skulle hanteras i Vantör (SDN 2004-09-23, dnr 016-314/2004). Denna rutin omfattade en definition av termen medborgarförslag som innehöll följande delar.

- Medborgarförslaget ska vara ställt till stadsdelsnämnden
- Medborgarförslaget kan vara ställt av endera a) en eller flera personer som är folkbokförda inom stadsdelsnämndsområdet eller b) en eller flera personer som är brukare av förvaltningens tjänster
- Medborgarförslaget ska innehålla ett förslag
- Medborgarförslaget ska gälla nämndens ansvarsområde
- Medborgarförslaget ska vara skriftligt
- Medborgarförslaget ska innehålla förslagsställarens namn och adress

Enligt rutinen ska inkomna medborgarförslag diarieföras och därefter ska förvaltningen 1) ta ställning till om förslaget avser nämndens ansvarsområde och 2) kontrollera att det inte är diskriminerande enligt gällande lagstiftning.

Nästa steg är att stadsdelsnämnden ska behandla förslaget och ta ställning till om det ska avstyrkas eller om förvaltningen ska bereda det. Efter förvaltningens beredning ska nämnden återigen ta ställning till förslaget.

Enligt rutinen ska förslagsställaren få skriftlig information om att ärendet har kommit in samt få information om när ärendet ska tas upp på nämndsammanträde och om nämndens beslut. Vid nämndsammanträdet ska förslagsställaren ha möjlighet att argumentera för sitt förslag under den öppna frågestunden.

Information om medborgarförslag

Efter nämndens beslut om försöket med medborgarförslag har förvaltningen informerat om möjligheten att lämna medborgarförslag via flera olika kanaler. Information har lämnats i månadsannonsen i lokaltidningen Mitt i Söderort samt har funnits tillgänglig på stadsdelsförvaltningens webbplats och på medborgarkontoret. Förvaltningen har också informerat om medborgarförslag i utskick till föreningarna och i en informationsfolder som har sänts till samtliga hushåll i Vantör samt vid föreningsmöten och under Vantörs kulturfestival i fjol.

Inkomna medborgarförslag

Medborgarförslag har kunnat lämnas endera via den webb-baserade blankett som har funnits på förvaltningens webbplats eller skriftligt på annat sätt (insänt per post eller inlämnat).

Under perioden 2004-12-01 till och med 2006-04-17 har mindre än fem skriftliga meddelanden som har kommit in till förvaltningen, med rubriken medborgarförslag, sorterats bort för att de inte har innehållit något förslag. Därmed har de inte registrerats som medborgarförslag. Elva ärenden har registrerats som medborgarförslag. Dessa har haft följande rubriker.

- Hundhållning i Vantör
- Tillfälliga studentbostäder efter Rågbygvägen
- Förslag om Högdalstopparna och terrängen
- Hyra en bit mark parkeringsplats nedanför Högdalstoppen
- Förse alla infarter till centrum med någon form av trafik hinder, till exempel pollare
- Direktdemokratikonvent att Vantörs lokala föreningar söker gemensamt medel till ett projekt datoriserad direkt demokrati
- Skräpet i Vantör
- Cyklande barn BMX bana
- Störande arbete i samband med manuell snöröjning på morgonen
- Jämställdhet i förskola och skola
- Fotbollsplanen vid Ormkärrskolan trasiga staket

Som framgår av rubrikerna gäller merparten av förslagen fysiska frågor. En del av förslagen är att kategorisera som klagomål och synpunkter mer än förslag för stadsdelsnämnden att ta ställning till.

Två utav förslagen har hanterats i särskild ordning enligt överenskommelse med förslagsställaren. Ett av förslagen har lett till en dialog mellan stadsdelsförvaltningen, företagarföreningen och ett bostadsbolag. Denna dialog har resulterat i ett särskilt ärende om trafik hinder som är planerat att behandlas av stadsdelsnämnden i maj. Ett annat förslag har hanterats i det pågående arbetet kring Högdalstopparna. De övriga nio förslagen har förvaltningen bedömt inte är inom stadsdelsnämndens ansvarsområde och de har därför inte behandlats av stadsdelsnämnden. Besked om detta har tillsänts samtliga förslagsställare.

Beräknade kostnader

Handläggningskostnaden för de sammanlagt elva medborgarförslagen beräknas uppgå till 30 arbetstimmar, motsvarande 8 000 kronor. Till detta kommer informationskostnader för annons och utskick cirka 10 000 kronor. Den modul som finns på webbplatsen för att lämna medborgarförslag har kostat 5 000 kronor exklusive moms. Totalt beräknas kostnaden för försöket således till 23 000 kronor.

STADSDELSFÖRVALTNINGENS SYNPUNKTER

Förvaltningen kan konstatera att genom försöket med medborgarförslag har medborgarna tillförts fler sätt att föra fram förslag. Samtidigt har medborgarna inte använt denna möjlighet i någon större omfattning. När den har använts har förslagen inte gällt nämndens ansvarsområde och förslagen har haft karaktären av synpunkter och klagomål som förvaltningen kan hantera direkt. Förslagen har därför inte behandlats av nämnden och försöket kan därmed sägas inte ha haft någon betydelse för medborgarnas delaktighet i beslutsfattandet. Kostnaden för försöket med medborgarförslag beräknas till 23 000 kronor.

Förvaltningen kan endast resonera om vad som kan vara troliga förklaringar till detta utfall. En förklaring skulle kunna vara att möjligheten att lämna medborgarförslag inte är tillräckligt känd. Förvaltningen har informerat medborgarna om möjligheten att lämna medborgarförslag via olika kanaler och vid olika tillfällen. Detta behöver dock inte betyda att medborgarna har tagit del av informationen och att de har förstått vad möjligheten innebär. Mer och enklare information skulle troligen leda till att fler medborgarförslag lämnas. Om informationen också tar sikte på att tydliggöra skillnaden mellan medborgarförslag å ena sidan och klagomål och synpunkter å andra sidan kan den dessutom bidra till att förslagen/synpunkterna i högre utsträckning ställs till rätt nivå. Skillnaden mellan medborgarförslag och övriga synpunkter hade kunnat framgå tydligare såväl av rutinen som av informationen. Förvaltningen bedömer dock att ytterligare informationsinsatser inte skulle leda till en avsevärd ökning av antalet medborgarförslag. Effekter i förhållande till insatta resurser skulle med andra ord vara begränsade.

En annan förklaring till att graden av användning har varit låg skulle kunna gälla formerna för att lämna medborgarförslag. Förvaltningen bedömer dock att det får anses vara tillräckligt enkla former då det endast förutsätter att man på ett papper skriver ner sitt namn och sitt förslag. Förvaltningen ser därför inget utrymme för ytterligare förenklingar.

För att kunna lämna medborgarförslag måste man känna till att möjligheten finns och förstå hur man ska göra samt kunna göra det. Men man måste också vilja göra det, vilket den tredje förklaringen till att så få medborgarförslag har lämnats skulle kunna handla om. Ett ointresse för att delta kan vara ett uttryck för såväl att man är nöjd som att man är missnöjd. Det faktum att man skapar fler kanaler för att påverka behöver inte ge ett ökat intresse för att påverka och för att använda kanalerna. Det finns flera olika former för påverkan, på olika nivåer inom nämndorganisationen från dialog med personalen som har hand om den dagliga servicen och omsorgen till dialog med enskilda nämndledamöter. Den låga graden av användning av möjligheten att lämna medborgarförslag kan således vara en indikation på att de andra formerna är tillräckliga och att man är nöjd med verksamheten.

Vid sidan av att få medborgarförslag har lämnats har förvaltningen bedömt att de medborgarförslag som har lämnats inte har gällt nämndens ansvarsområden. Erfarenheterna att medborgarförslagen inte gäller nämndens ansvarsområde, men också att de handlar om synpunkter och klagomål som kan hanteras av förvaltningen direkt, har gjorts även vid andra förvaltningar i staden och i landet.

Kunskapen om stadsdelsnämndernas ansvarsområden, och om på vilken nivå olika beslut tas, förefaller således vara låg. Samtidigt förutsätter de deltagardemokratiska inslagen, såsom medborgarförslag, goda kunskaper om hur systemet fungerar. I detta ligger det enligt förvaltningen en inte obetydlig risk för att möjligheten att lämna medborgarförslag bidrar till en ineffektivitet som på sikt istället för gynnar missgynnar demokratin. Förvaltning och nämnd får hantera ärenden som de inte kan besluta om. Samtidigt som förslagsställaren kan bli missnöjd med att förslaget ”inte leder någon vart”, även om han/hon får information om att förslaget inte kan hanteras av nämnden.

Problemet med att förslag tas upp där de inte bör, eller inte kan, hanteras har uppmärksammats i departementspromemorian *Förenklad hantering av medborgarförslag* (Ds 2005:58). I promemorian behandlar finansdepartementet kommunfullmäktiges hantering av medborgarförslag. Kommunfullmäktiges möjlighet att ta emot medborgarförslag är reglerat i kommunallagen (SFS 1991:900). Erfarenheten har visat att det är få av de inkomna medborgarförslag som egentligen bör, eller kan, beslutas i fullmäktige. Samtidigt innebär dagens reglering i kommunallagen att ärenden som väcks i fullmäktige också ska beslutas av fullmäktige.

För att motverka den ineffektivitet detta leder till föreslår finansdepartementet en lagändring som innebär att fullmäktige har rätt att delegera medborgarförslag till styrelsen eller en berörd nämnd. I förslaget ingår också följande.

- Fullmäktiges beslut om vem ska avgöra ett medborgarförslag ska kunna fattas utan föregående beredning i styrelsen eller en nämnd.
- Medborgarförslag som har väckts i fullmäktige bör avgöras inom ett år; motsvarande ska gälla även då medborgarförslagen avgörs i styrelsen eller i annan nämnd.
- Kommunfullmäktige ska enligt kommunallagen utfärda reglementen för nämndernas verksamhet och arbetsformer. I detta ska ingå att styrelsens eller nämndernas reglementen ska innehålla föreskrifter om hur medborgarförslagen ska handläggas, om kommunfullmäktige har beslutat om medborgarförslag.
- Styrelsen och nämnderna får en skyldighet att minst två gånger om året informera fullmäktige om handläggningen av medborgarförslagen.
- Ett delegeringsförbud införs så att medborgarförslagen alltid ska bli föremål för politiskt avgörande och inte blir delegerat till exempel till tjänsteman.
- En regel införs som gör det möjligt för styrelse och nämnder att låta den som väckt medborgarförslaget att närvara vid överläggningarna då förslaget behandlas.

De gemensamma handläggningsrutinerna, som förslaget skulle kunna medföra i Stockholm stad, anser förvaltningen är behövliga. Förvaltningen anser att en fortsatt tillämpning av medborgarförslag i Vantör bör avvakta att sådana gemensamma handläggningsrutiner har tagits fram inom staden. Dessa rutiner bör gälla både förslag som har väckts direkt vid en nämnd och eventuella förslag som har delegerats av fullmäktige om fullmäktige beslutar att införa medborgarförslag. De gemensamma rutinerna kan skapa en tydlighet gentemot förslagsställaren som då vet vad den kan förvänta sig av hanteringen av medborgarförslaget inom hela staden. De gemensamma rutinerna medför också att kraven på förslagsställarens kunskaper om systemet inte blir så höga. Även om förslagsställaren riktar sitt förslag till en instans som inte äger frågan kan förslagsställaren förvänta sig att förslaget hanteras på samma sätt inom stadens alla nämnder. Idag skickar stadsdelsnämnderna förslagen vidare till berörda nämnder men den fortsatta hanteringen kan därefter variera.

En av svagheter med dagens hantering av medborgarförslag är att många förslag inte gäller nämndens ansvarsområde; en annan är att många förslag ställs till, och därmed hanteras på, fel nivå. Det är därför viktigt att tillskapa ett system som tar hänsyn även till detta. Dels handlar det om informationen om att ett medborgarförslag är något annat än ett klagomål eller en synpunkt som förvaltningen kan hantera. Dels handlar det om innehållet i de gemensamma rutinerna. Förvaltningen anser att rutinerna bör innehålla en tydlig definition av vad ett medborgarförslag är och rutiner för bortselekteringen av de frågor som inte är medborgarförslag enligt definitionen. Detta är angeläget inte minst mot bakgrund av att det i finansdepartementets förslag ingår att medborgarförslagen inte ska gå att delegera till en tjänsteman. Alla parter bör vinna på att förslag, klagomål och synpunkter hanteras på lägsta effektiva nivå.

Förvaltningen föreslår att nämnden beslutar att möjligheten att lämna medborgarförslag inte fortsätter efter att försöksperioden upphör den 31 maj i år.